

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้:

1. ขั้นตอนการสำรวจเอกสาร (Document Research)

ในขั้นตอนแรกนี้ ผู้วิจัยอาศัยการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น และกรอบแนวคิดทฤษฎี จากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ เพื่อเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐาน และใช้ในการดำเนินการวิจัยขั้นต่อไป

2. ขั้นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้ อาศัยแบบสอบถาม (Questionnaires) แบบวัดทัศนคติชนิด "Likert Type Scale" เป็นตัวอย่างในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทน ของประชากรที่จะศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามต่าง ๆ นั้นด้วยตนเอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครูสตรีที่มีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนการสอน
ต่อนักเรียนซึ่งศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
(ป.1-ป.6) ซึ่งอยู่ในสังกัดของกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสตรีระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร
ซึ่งกำหนดไว้ จำนวน 400 คน จากจำนวนครูสตรีทั้งหมด โดยมีขั้นตอนในการสุ่ม
ตัวอย่าง ดังนี้:

2.1 คัดเลือกพื้นที่ที่จะทำการศึกษา

1. ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเลือกกรุงเทพมหานครเป็นขอบเขตของพื้นที่ของการศึกษา
เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
และความเจริญทางเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีประชากรจำนวนมาก และมีพื้นที่กว้าง
ขวาง คือ มีจำนวนเขตทั้งสิ้น 38 เขต

2. เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาทัศนคติทางการเมืองของ
ครูสตรีของกรุงเทพมหานครในภาพรวม ดังนั้นเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจาย
ในขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
โดยจัดแบ่งพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 5 กลุ่มตามสภาพภูมิประเทศ ดังนี้ :

- กลุ่มทิศเหนือ ได้แก่ เขตดอนเมือง เขตบางเขน
เขตจตุจักร เขตลาดพร้าว
และเขตบางซื่อ
- กลุ่มทิศใต้ ได้แก่ เขตยานนาวา เขตคลองเตย
เขตบางคอแหลม เขตพระโขนง
เขตสาทร และเขตราษฎร์บูรณะ
- กลุ่มทิศตะวันออก ได้แก่ เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตบึงกุ่ม
เขตลาดกระบัง เขตบางกะปิ
เขตประเวศ และเขตสวนหลวง
- กลุ่มทิศตะวันตก ได้แก่ เขตตลิ่งชัน เขตภาษีเจริญ
เขตหนองแขม เขตจอมทอง
เขตบางพลัด เขตบางกอกน้อย
เขตบางกอกใหญ่ เขตธนบุรี
และเขตบางขุนเทียน
- กลุ่มใจกลางกรุงเทพ ได้แก่ เขตสัมพันธวงศ์ เขตคลองสาน
เขตพระนคร เขตดุสิต เขตพญาไท
เขตปทุมวัน เขตราชเทวี
เขตป้อมปราบ เขตบางรัก
เขตห้วยขวาง และเขตดินแดง

2.2 คัดเลือกโรงเรียน หลังจากแบ่งกลุ่มตามสภาพภูมิประเทศของกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 5 กลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการคัดเลือกรายชื่อของโรงเรียนที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกเอาเฉพาะโรงเรียนของกรุงเทพฯ ที่มีจำนวนครูสตรีเกิน 15 คนซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 268 โรงเรียน จากทั้งหมด 427 โรงเรียนและนำเอารายชื่อโรงเรียนที่คัดเลือกแล้วนั้นมาสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากรายชื่อโรงเรียนซึ่งอยู่ในกลุ่มต่างๆ ทั้ง 5 กลุ่ม ออกมา กลุ่มละ 8 โรงเรียน ได้ผลออกมา ดังนี้

- กลุ่มทิศเหนือ ได้แก่

ร.ร. วัดทองสุธาราม	ร.ร. คลองทรงกระเทียม
ร.ร. วัดลาดปลาเค้า	ร.ร. กุ่มสีกัน
ร.ร. ฤทธิยะวารณาลัย	ร.ร. ประชาณีเวศน์
ร.ร. ไทนิคมสังเคระห์	ร.ร. วัดหลักสี่

- กลุ่มทิศใต้ ได้แก่

ร.ร. วัดไทร	ร.ร. ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา
ร.ร. พูนสิน	ร.ร. บางมด
ร.ร. ศรีเอี่ยมอนุสรณ์	ร.ร. วัดทุ่งครุ
ร.ร. วัดช่องลม	ร.ร. วัดคลองเตย

- กลุ่มทิศตะวันออก ได้แก่

ร.ร. สุเหรัฯ ยี่มีนา	ร.ร. บ้านเจียรดับ
ร.ร. บางชัน	ร.ร. วัดลานบุญ
ร.ร. วัดปลุกศรัทธา	ร.ร. คลองกุ่ม
ร.ร. บ้านบางกะปิ	ร.ร. วัดปากบ่อ

- กลุ่มทิศตะวันตก ได้แก่

ร.ร. วัดมะกอก	ร.ร. วัดศิริไอยสวรรค์
ร.ร. วัดมงคลวราราม	ร.ร. วัดเวฬุราชิม
ร.ร. วัดอัมพวา	ร.ร. บางขุนเทียนศึกษา
ร.ร. วัดทองศาลางาม	ร.ร. วัดบุคคโล

- กลุ่มใจกลางกรุงเทพ ได้แก่

ร.ร. วัดมกุฏกษัตริยาราม	ร.ร. วัดพิชัยญาติ
ร.ร. ประชาราษฎร์บำเพ็ญ	ร.ร. ปทุมวัน
ร.ร. วัดคณิกาผล	ร.ร. วัดสัมฆานัมบริหาร
ร.ร. วัดหัวลำโพง	ร.ร. สามเสนนอก

ดังนั้น จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้รายชื่อโรงเรียนที่จะทำการเก็บข้อมูล รวมทั้งสิ้น 40 โรงเรียน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั่วกรุงเทพมหานคร

2.3 สุ่มตัวอย่างครูสตรีระดับประถม จากโรงเรียน 40 แห่งที่ได้คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 2.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครูสตรีให้ได้ตามจำนวน 400 คน นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจงให้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนมีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนทั้ง 10 คน นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกจากรายชื่อทั้งหมดของครูสตรีในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ที่มีอยู่ เพื่อให้มีโอกาสในการถูกเลือกเท่า ๆ กัน ในกรณีที่โรงเรียนนั้นมีครูสตรีในระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 (ป.1-ป.6) ไม่ครบ 10 คน ตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ไว้ ให้เก็บข้อมูลจากครูสตรีในระดับประถมศึกษาที่มีอยู่ทั้งหมด แล้วนำแบบสอบถามที่เหลือไปแบ่งตามสัดส่วนให้โรงเรียนอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น ในกลุ่มที่ศเหนือ ปรากฏจำนวนของครูสตรี ดังนี้

โรงเรียน A	มีครูสตรีฯ	15	คน
โรงเรียน B	"	8	"
โรงเรียน C	"	28	"
โรงเรียน D	"	9	"

ดังนั้น จึงทำการเก็บตัวอย่างของโรงเรียน B และ โรงเรียน D ทั้งหมด และนำแบบสอบถามที่เหลือ (รวม 3 ชุด) ไปแบ่งตามสัดส่วนคือเพิ่มให้โรงเรียน A จำนวน 1 ชุด และโรงเรียน C จำนวน 2 ชุด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ อายุ
ภูมิลำเนาเดิม ภูมิหลังทางการศึกษา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา
ระดับการศึกษาของสามี สถานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ความเป็นประชาธิปไตย และความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ทศนคติทาง
การเมืองแบบประชาธิปไตย

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. ครูสตรีระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร หมายถึง ครูสตรีที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการในสังกัดของกรุงเทพมหานคร โดยมีหน้าที่และรับผิดชอบการเรียนการสอนของเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6

2. อายุ หมายถึง อายุเต็มของครูสตรีฯ โดยถือเอาจำนวนที่ครบรอบวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูลเป็นสำคัญ โดยผู้วิจัยแบ่งช่วงอายุออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

2.1 ต่ำกว่า 30 ปี

2.2 30 - 39 ปี

2.3 40 - 49 ปี

2.4 50 ปีขึ้นไป

3. ภูมิลำเนาเดิม หมายถึง ท้องถิ่นกำเนิดที่ครูสตรีฯ ได้ใช้ชีวิตในวัยเด็กอยู่ในช่วงระยะเวลาอายุ 1-15 ปี ก่อนที่จะอพยพโยกย้ายไปอยู่ในท้องถิ่นอื่น สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งภูมิลำเนาเดิม ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตชนบท หมายถึง อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานคร โดยอยู่ในเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาล

3.2 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตเมือง หมายถึง อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาลในเขตปริมณฑล

4. ภูมิหลังทางการศึกษา หมายถึง สาขาวิชาเอกที่ครูสตรีฯได้เลือก
เรียนและสำเร็จการศึกษาในชั้นสูงสุด แบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ๆ คือ

- 4.1 ด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์
จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
- 4.2 ด้านมนุษยศาสตร์ ได้แก่ อักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์
ศิลปศาสตร์ ปรัชญา ประวัติศาสตร์ ฯลฯ
- 4.3 ด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ คณิตศาสตร์ เคมี
ชีววิทยา ฟิสิกส์ ฯลฯ

5. ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา หมายถึง ระดับการศึกษาใน
ชั้นสูงสุดที่สำเร็จการศึกษาของ บิดาและมารดา ของครูสตรีฯโดยในแบบสอบถาม
แบ่งระดับการศึกษาไว้ 5 ระดับ คือ:

- 5.1 ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
- 5.2 ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
- 5.3 ระดับอนุปริญญา หรือ เทียบเท่า
- 5.4 ระดับปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า
- 5.5 ระดับสูงกว่าปริญญา

6. ระดับการศึกษาของสามี หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดที่สามีของครูสตรีฯ ได้สำเร็จการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ด้วยกัน คือ

- 6.1 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี
- 6.2 ระดับปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า
- 6.3 ระดับปริญญาโท หรือ เทียบเท่า
- 6.4 ระดับสูงกว่าปริญญาโท

7. ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง ทรัพย์สินและวัตถุสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตรวมทั้งสิ่งของมีค่าต่าง ๆ ที่ครูสตรีฯและครอบครัวถือเป็นเจ้าของอยู่ เช่น บ้าน รถยนต์ รายได้ของตนและรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน วิทยุ โทรทัศน์ เงินฝากในธนาคาร เครื่องประดับต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้สามารถใช้เป็นตัววัดระดับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบได้ โดยในแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 15 ข้อ (15 ปัจจัย) ให้เลือกตอบระหว่าง "ใช่" และ "ไม่ใช่" มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ตอบ "ใช่" ได้คะแนน 1 คะแนน
- ตอบ "ไม่ใช่" ได้คะแนน 0 คะแนน

ในขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล นำผลของคะแนนรวมทั้ง 15 ข้อ นำสรุปเป็นฐานะทางเศรษฐกิจ โดยจำแนกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- น้อยกว่า 50% (0-7 คะแนน) มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ
- 50-70% (8-11 คะแนน) มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลาง
- มากกว่า 70% (12-15 คะแนน) มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูง

อธิบายผลจากการคำนวณค่าคะแนนดังกล่าว ได้ดังนี้

7.1 ฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูง หมายถึง มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ 12 ปัจจัยขึ้นไป

7.2 ฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลาง หมายถึง มีปัจจัยทางเศรษฐกิจระหว่าง 8-11 ปัจจัย

7.3 ฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ หมายถึง มีปัจจัยทางเศรษฐกิจน้อยกว่า 8 ปัจจัย

8. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดที่ครูสตรีสำเร็จการศึกษา โดยในแบบสอบถามได้แบ่งระดับไว้ 4 ระดับ ประกอบด้วย

8.1 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

8.2 ระดับปริญญาตรี

8.3 ระดับปริญญาโท

8.4 ระดับสูงกว่าปริญญาโท

9. ประชาธิปไตย หมายถึง แนวความคิด อุดมการณ์ รูปแบบการปกครองรวมถึงวิถีในการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักเหตุหลักผล หลักสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของมนุษย์ ยึดถือเสียงส่วนใหญ่โดยไม่ละเมิดสิทธิของเสียงส่วนน้อยในสังคม และประชาชนเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยสูงสุดในการเลือกตัวแทนให้เข้ามาทำหน้าที่ทางการปกครองและดูแลผลประโยชน์ของตน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น จะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจและจากจิตสำนึกของประชาชนเอง ไม่ใช่เกิดจากการบีบบังคับ

10. กระบวนการประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปกครองตามแบบอย่างของความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายทางด้านการเมือง การออกเสียงประชามติ การยึดถือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม เป็นต้น

11. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย หมายถึง การที่ครูสตรีมีความรู้ และมีความเข้าใจต่อนิยาม ความหมาย และกระบวนการของการเป็นประชาธิปไตยดังที่ได้กล่าวไปแล้วมาน้อยเพียงใด เช่น เรื่องของสิทธิและเสรีภาพทั้งของประชาชนและสื่อมวลชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น เรื่องของรัฐธรรมนูญและข้อบังคับทางกฎหมายต่าง ๆ เรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมือง หลักการถ่วงดุลย์อำนาจทางการเมือง หลักการตัดสินใจและการแก้ไขความขัดแย้งตามระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามต่าง ๆ ที่เป็นคำถามในเชิงวิชาการขึ้นจำนวน 16 ข้อ เพื่อที่จะใช้วัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย ประกอบด้วยคำถามซึ่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

- คำถามเชิงบวก ได้แก่ คำถามข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 12, 13, และ 14
- คำถามเชิงลบ ได้แก่ คำถามข้อที่ 6, 8, 10, 11, 15, และ 16

คำถามทั้งสองลักษณะมีเกณฑ์การให้คะแนนต่างกันดังนี้

		คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	1
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	2
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	3	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	5

ในขั้นการพิสูจน์สมมติฐาน สามารถนำคะแนนดังกล่าว มาคำนวณหาค่าคะแนนรวม เพื่อกำหนดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับของความรู้ความเข้าใจดังกล่าวออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ ตามเกณฑ์ของคะแนนที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

- คะแนนมากกว่า 70% (มากกว่า 57 คะแนน)
หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย
ระดับสูง
- คะแนนระหว่าง 50-70% (40-56 คะแนน)
หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย
ระดับปานกลาง
- คะแนนน้อยกว่า 50% (16-39 คะแนน)
หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย
ระดับต่ำ

12. ความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในที่นี้ หมายถึง ความถี่ในการติดตามข่าวสารบ้านเมือง การสนใจต่อกระแสการเมืองรอบ ๆ ตัว การพูดคุยสัมมนาหรืออภิปรายระหว่างกัน การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ ความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือมีกิจกรรมทางการเมืองด้านอื่น ๆ เป็นต้น

คำถามที่เกี่ยวกับความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยคำถามเชิงบวกทั้งหมด 15 ข้อ ให้เลือกตอบตามความถี่ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

- เป็นประจำ/บ่อย ให้คะแนน 3 คะแนน
- บางครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน
- น้อยมาก/ไม่เคยเลย ให้คะแนน 1 คะแนน

ในขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล นำผลของคะแนนรวมทั้ง 15 ข้อ มาคำนวณหาค่าคะแนนรวม เพื่อกำหนดระดับความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับของความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง ระดับต่ำ ซึ่งมีเกณฑ์คะแนนที่วางไว้เป็นตัวกำหนด ได้แก่

- คะแนนมากกว่า 70 % (มากกว่า 31 คะแนน)
หมายถึง มีความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูง
- คะแนนระหว่าง 50-70% (22-30 คะแนน)
หมายถึง มีความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง
- คะแนนน้อยกว่า 50% (15-21 คะแนน)
หมายถึง มีความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูง

13. ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หมายถึง ระดับความรู้สึกของบุคคลนั้นที่มีต่อ วัตถุ สิ่งของ บุคคลอื่น หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมือง โดยทัศนคติดังกล่าว อาจจะแสดงออกมาในรูปที่สอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย เช่น เป็นทัศนคติที่อาศัยหลักของเหตุและผลในการคิดพิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ ยึดหลักความเสมอภาค มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย สนใจใฝ่รู้ที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามต่าง ๆ จำนวน 20 ข้อ เพื่อที่จะใช้วัดระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยคำถามซึ่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

- คำถามเชิงบวก ได้แก่ คำถามข้อที่ 1, 4, 5, 12, 14 และ 20
- คำถามเชิงลบ ได้แก่ คำถามข้อที่ 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18 และ 19

คำถามทั้งสองลักษณะมีเกณฑ์การให้คะแนนต่างกัันดังนี้

		คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	1
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	2
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	3	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	5

ในชั้นการพิสูจน์สมมติฐาน สามารถนำคะแนนดังกล่าว มาคำนวณหาค่าคะแนนรวม เพื่อกำหนดระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งในการวัดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งระดับของทัศนคติดังกล่าว ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ ตามเกณฑ์คะแนนที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

- คะแนนมากกว่า 70% (มากกว่า 70 คะแนน)
หมายถึง มีทัศนคติแบบประชาธิปไตยระดับสูง
- คะแนนระหว่าง 50-70% (50-69 คะแนน)
หมายถึง มีทัศนคติแบบประชาธิปไตยระดับปานกลาง
- คะแนนน้อยกว่า 50% (20-49 คะแนน)
หมายถึง มีทัศนคติแบบประชาธิปไตยระดับต่ำ

14. เผด็จการ หมายถึง ความเชื่อ ค่านิยม และระบอบการปกครองที่มุ่งเน้นการใช้ "อำนาจ" และ ใช้ "ความรุนแรง" เป็นอุดมการณ์และเป็นหลักในการปกครอง ไม่ยึดถือต่อมติของสังคมส่วนใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายในการควบคุมทางความคิด ทางการเมือง ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และทางจิตวิทยาสังคม ให้เป็นไปตามที่ผู้นำต้องการ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าเพื่อส่วนรวม

15. ทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการ หรืออำนาจนิยม มักจะให้ความสำคัญต่อตนเองเป็นหลัก ยึดติดเคร่งครัดกับวัฒนธรรม ประเพณีและกฎเกณฑ์เดิมของสังคมโดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงในปัจจุบัน ไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของเพื่อนมนุษย์ ไม่เชื่อในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค มีลักษณะก้าวร้าวและชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา มีลักษณะความเป็นชาตินิยมสูง เป็นต้น

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง แบบประชาธิปไตย และวิธีการวัดทัศนคติดังกล่าว จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาศึกษาวิจัย
2. ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้วัดทัศนคติ จากหนังสือ และเอกสารต่าง ๆ พร้อมกับให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดูและตรวจสอบแก้ไข
3. สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้วัดทัศนคติ โดยอาศัยแบบสอบถามชนิด วัดเจตคติแบบของ "Likert Scale" เป็นตัวอย่าง และนำไปทดลองใช้ (Pretest) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อทดสอบความถูกต้องและหาจุดบกพร่องของแบบสอบถาม และดำเนินการแก้ไขต่อไป

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล ซึ่งขั้นตอนการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ก่อนที่จะนำไปใช้จริงนั้น มีดังต่อไปนี้ :

1. การทดสอบแบบสอบถามเพื่อหาความเที่ยงตรงหรือความสมบูรณ์ของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจสอบรายละเอียด และแก้ไขปรับปรุง เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นต่อไป

2. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุง เรียบร้อยแล้วไปทดลองศึกษา (Pretest) กับกลุ่มประชากรจำนวนหนึ่งในเขตพื้นที่ศึกษาเดียวกัน แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกเอาโรงเรียนวัดโสมนัส-วรวิหาร เป็นกลุ่มทดลองศึกษา จำนวน 20 ชุด โดยใช้ระยะเวลารวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 8-10 มกราคม 2539 เพื่อตรวจสอบดูว่า ผู้ตอบคำถามมีความเข้าใจต่อเนื้อหา ความหมาย และถ้อยคำสำนวนที่ใช้ในแบบสอบถามหรือไม่? อย่างไร? ซึ่งจากการทดลองศึกษา (Pretest) นี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาในการทำความเข้าใจกับคำถามเรื่อง อายุ ภูมิลำเนาเดิม และภูมิลำเนาหลังทางการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับแบบสอบถามให้คำถามมีความชัดเจน เข้าใจง่ายขึ้น จัดแบ่งช่วงของอายุใหม่ พร้อมทั้งลงรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิลำเนาทางการศึกษาเพิ่มขึ้นด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนดังต่อไปนี้:

1. ผู้วิจัยร่างหนังสือ ในนามของผู้วิจัย บอกรุ้ดประสงค์ในการทำวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นจัดเตรียมส่งหนังสือดังกล่าว พร้อมแบบสอบถาม จำนวน 10 ชุด ต่อ 1 โรงเรียน ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ ของ โรงเรียนต่าง ๆ ทั้ง 40 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ โดยทางไปรษณีย์ โดยระบุค่าชี้แจงและวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างละเอียดแนบไปด้วย (ภาคผนวก)
3. กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนกลับมาให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ (ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวระบุสถานที่ส่งคืนและผนึกตราไปรษณียากรไว้เรียบร้อยแล้ว) โดยใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม -1 มีนาคม 2539 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 8 สัปดาห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของครูสตรีระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยมาตรวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เป็นตัวอย่างและอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC+ ช่วยในการประมวลผลข้อมูลและคำนวณค่าทางสถิติ โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้:

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการตรวจเช็ค ว่า ครบตามจำนวน 400 คน หรือไม่ และคัดเลือกข้อมูลที่มีความสมบูรณ์พอเพื่อนำมาวิเคราะห์ พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้นั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 302 คน

2. นำแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) โดยคิดค่าของข้อมูลเป็นร้อยละ (%) เพื่อแสดงถึงลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และนำคะแนนรวมในส่วนที่ 2, 3 และ 4 มาจัดระดับตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คือ

- ระดับสูง (มากกว่า 70%)
- ระดับกลาง (50-70%)
- ระดับต่ำ (น้อยกว่า 50%)

และแสดงตารางแจกแจงความถี่ของคำตอบในแต่ละข้อ

3. พิสูจน์ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ (Chi-Square Analysis) ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05 มีสูตรดังนี้:

$$X^2 = \frac{\sum (O - E)^2}{E}$$

O = ความถี่ที่แท้จริงนับได้

E = ความถี่ที่คาดหวังหรือที่กำหนด $\frac{(R \times C)}{N}$

R = ผลรวมของความถี่ในแถวอน

C = ผลรวมของความถี่ในแนวตั้ง

N = ผลรวมของความถี่ทั้งหมด

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลจากครูสตรีระดับประถมศึกษาของกรุงเทพฯเท่านั้น ดังนั้นผลของข้อมูลที่ได้ จึงไม่สามารถนำไปอธิบายถึงทัศนคติทางการเมืองของกลุ่มครูในระดับชั้นอื่น ๆ และในเขตการศึกษาอื่น ๆ รวมทั้งบุคคลในสาขาอาชีพอื่น ๆ ได้

2. ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ประการ ที่กำหนดขึ้นมา นั้น อาจไม่พอเพียงที่จะ วัดทัศนคติที่สมบูรณ์ของครูสตรีระดับประถมศึกษาของกรุงเทพฯ ได้ รวมทั้งอาจจะมีตัวแปรอื่น ๆ อีก ที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากที่กำหนดที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งควรทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องต่อไป

3. แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล อาจจะไม่มีความสมบูรณ์พอที่จะสรุปถึงสาเหตุที่แท้จริงของทัศนคติทางการเมืองฯได้ เนื่องจากเป็นแบบสอบถามที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนั้น ผลสรุปจากแบบสอบถามจึงเป็นผลสรุปที่อยู่ในขอบเขตของคำถามของแบบสอบถามนี้เท่านั้น